

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кравчук Іван Іванович

Аспірант Національної академії прокуратури України

Охорона праці є однією з актуальних проблем сучасного етапу розвитку всього світового суспільства. Згідно з даними Міжнародної організації праці щорічно в результаті нещасних випадків і захворювань, що пов'язані з трудовою діяльністю в світі гине близько 2,3 млн. людей. Економічний збиток від втрачених робочих днів, витрат на лікування і компенсаційних виплат перевищує 1,25 трлн. доларів США (приблизно 4% світового ВВП). Це пов'язано з тим, що роботодавці не завжди приділяють достатньої уваги фінансуванню безпеки та гігієни праці, а прагнуть збільшити доходи від виробничої діяльності.

Відповідно до ст. 43 Конституції України громадянам гарантується право на належні, безпечні та здорові умови праці. З метою забезпечення виконання цієї норми Основного закону в 2001 році з прийняттям нового Кримінального кодексу України (далі - КК України) було реформовано кримінальне законодавство в частині регламентації відповідальності за порушення вимог законодавства про охорону праці. Вперше на рівні самостійного розділу X Особливої частини КК України сформована нова система норм, що передбачають відповідальність за злочини проти безпеки виробництва. Не в останню чергу через внесення змін до відповідних норм КК України рівень виробничого травматизму в Україні почав падати, про що свідчить аналіз статистичних даних. Зокрема, у 2002 році офіційно зафіксовано 26168 випадків травмування працівників (із них смертельно – 1285), у 2004 році – 22691 (1164), у 2006 році – 18992 (1077), у 2008 році – 16206 (1005), у 2010 році – 11698 (644) випадків відповідно. Однак, травматизм на виробництвах все ще залишається досить високим в порівнянні з розвиненими країнами. Це обумовлює необхідність подальшого вдосконалення системи соціальних та правових заходів забезпечення охорони праці в Україні в тому числі і кримінально-правових.

У Кримінальному кодексі України 1960 року злочини проти безпеки виробництва були розміщені в різних главах Особливої частини. Новим у КК України 2001 року стало розміщення ст. 271, яка за своєю суттю є правонаступницею ст.135 КК України 1960 року у розділі X Особливої частини «Злочини проти безпеки виробництва» поряд з нормами, що передбачають відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272), за порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах (ст. 273). У КК України 1960 року ст.135 знаходилась в розділі IV «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина». Новизною КК України стало введення відповідальності за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст.274) та відповідальності за порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд (ст.275). Наприклад, в Кримінальному кодексі РФ злочини, передбачені ст.ст.143, 215, 216, 217, які аналогічні ст.271-275 КК України відповідно, не виділені в окремий розділ. Такі зміни в КК України автор вважає прогресивними. Ще в свій час, М.П.Яблоков дійшов висновку, що родовим об'єктом злочинів, пов'язаних з порушенням загальних правил охорони праці та спеціальних правил при проведенні робіт підвищеної небезпеки, є безпека виробничих процесів для працівників та інших громадян, а тому суспільні відносини, на які вказані злочини посягають є однорідними. [1; 41-43]

Проаналізувавши кримінальне законодавство зарубіжних країн вибірково, автор приходить до висновку, що питання відповідальності за злочини проти безпеки виробництва вирішується по різному. Так, кримінальне законодавство пострадянських країн закріплює вказані види відповідальності в окремих статтях. Кримінальний закон більшості країн Європейської союзу не передбачає кримінальної відповідальності за порушення вимог безпеки праці, а застосовуються норми, що передбачають відповідальність за злочини проти життя та здоров'я людини.

Не всі порушення вимог законодавства про охорону праці на виробництві мають ознаки кримінально-караних діянь. Основою ознакою, що відділяє злочини проти безпеки виробництва від інших порушень вимог законодавства про охорону праці є їх суспільна небезпечність.

Автор вважає за доцільне виключити кримінальну відповідальність за частинами першими ст.ст.271-275 КК України за «заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого», мотивуючи це наступним. Частина перші цих статей охоплюють випадки пов'язані із заподіянням особі в тому числі і легких тілесних ушкоджень, що спричинили короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності. Такі випадки слід віднести до адміністративної відповідальності, доповнивши ст.41 Кодексу України про адміністративні правопорушення частиною третьою в такій редакції: «Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, що спричинило потерпілому легкі тілесні ушкодження, легкі тілесні ушкодження, що спричинили короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності», і посиливши відповідальність за вказане порушення. При цьому кримінальну відповідальність за аналогією з Кримінальним кодексом РФ залишити лише за заподіяння «шкоди здоров'ю потерпілого» у вигляді середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Список використаних джерел

1. Яблоков Н.П. Общее понятие, система и классификация преступлений, связанных с нарушениями правил охраны труда и техники безопасности // Вестник Московского университета. – 1969. - № 2. – С.41-51